

La persistència de la història

© The Economist

“**B**otins de guerra”, es pot llegir a *Dabiq*, la publicació en llengua anglesa d'Estat Islàmic, en referència als milers de dones yazidites que l'organització va forçar a convertir-se en esclaves sexuals després de la conquesta de Sinjar, l'agost de l'any passat. En comptes de considerar-ho una perversió, afirmen que el concubinatge forçat és una pràctica religiosa santificada per l'Alcorà. En el capítol titulat “Dones”, l'Alcorà autoritza el matrimoni amb fins a quatre esposes, o “aquelles que posseïxi la vostra mà dreta”.

Els literalistes, com els autors de l'article a *Dabiq*, han interpretat aquestes paraules amb el significat d'“aquelles capturades en combat”. La suposada autora de l'article, Umm Sumayyah, celebrava la recuperació dels mercats d'esclaus islàmics i fins i tot manifestava l'esperança que Michelle Obama, esposa del president dels Estats Units, aviat hi fos venuda. “Jo i els de casa meua ens vam pros-

Ja fa cinc-cents dies del segrest de les nenes d'una escola nigeriana per part de Boko Haram. El fet que Estat Islàmic restauri l'esclavitud té ressons alarmants arreu del món àrab.

trar davant d'Al·là en senyal d'agraïment el dia que va entrar a casa nostra la primera noia esclava”, escrivia. Els qui simpatitzen amb aquesta idea han fet el mateix, sobretot la bel·ligerant organització nigeriana Boko Haram, que l'any passat va segrestar una escola de nenes sencera a Chibok.

Els predicadors religiosos han protestat a cor. “La reintroducció de l'esclavitud està prohibida a l'islam. Es va abolir per consens universal”, es declarava en una carta oberta enviada aquest any per cent quaranta acadèmics musulmans a

Abu Bakr al-Baghdadi, “califa” d'Estat Islàmic. “Havent pres dones com a concubines heu revifat ... la corrupció i la luxúria a la Terra”.

Però si bé l'aplicació de l'esclavitud ha estat censurada, els líders polítics i religiosos han estat més circumspectes amb relació a les condicions “properes a l'esclavitud” que predominen en tota la regió. Que Estat Islàmic escollís una secta sencera com a objectiu per al segrest, assassinat i tràfic sexual, i la fatxenderia de l'organització, són un fet excepcional, però el treball forçat per a l'explotació sexual o d'altres formes d'explotació no ho és. Des del Marroc, on milers de nenes treballen com a *petite bonnes* o minyones, fins als camps de refugiats sirians a Jordània, on les nenes són obligades a prostituir-se, passant per la violació i els maltractaments impunes de treballadors domèstics al Golf, els cooperants afirmen que l'esclavitud és un fenomen estès.

Els acadèmics no es posen d'acord en fins a quin punt els costums culturals en tenen la culpa. Els qui defensen que els

A l'esquerra, les nenes segrestades l'any passat per l'organització nigeriana, Boko Haram, propera a Estat Islàmic. A sota, dones segrestades són venudes per Estat Islàmic a Mosul (Iraq).

costums en són responsables diuen que, a causa de la situació històrica, el profeta Mahoma va tolerar l'esclavitud, però –segons un destacat teòleg nord-americà format en seminaris salafistes, l'àssir Qadhi– ho va fer de mala gana i en defensava l'abolició. En diversos punts de l'Alcorà, el profeta advoca per la manumissió dels esclaus i l'alliberament dels captius, amb la intenció d'alleujar els sistemes d'esclavitud aplicats per grecs, romans, bizantins i els reis jueus himyarites del Iemen. Ell va alliberar un esclau, la filla d'un capitost, i s'hi va casar, i va escollir Bilal, una altra esclava que havia alliberat, perquè recitara la primera crida a la pregària després de conquerir la Meca. El seu missatge era l'alliberament de l'opressió mundana, diu Qadhi, és a dir, ser esclau de Déu i no dels homes.

No obstant això, hi ha altres acadèmics que insisteixen que el tractament dels yazidites per part d'EI s'inscriu en la tradició islàmica. "Compleixen estrictament la interpretació alcorànica de les primeres èpoques", diu el professor Ehud Toledano, de la Universitat de Tel Aviv, expert de primer nivell en l'esclavatge en l'islam. A més a més, "el que el profeta ha permès els musulmans no ho poden prohibir". Les crides del profeta a alliberar esclaus només van incentivar que es busquessin més persones a mesura que l'imperi s'estenia, impulsat pel comerç, des de l'Àfrica subsahariana fins al golf Pèrsic.

Per sufocar una revolta negra a les mines de sal del sud de l'Iraq, els califes abbàssides de Bagdad van reclutar esclaus turcs al seu exèrcit. Al cap d'unes quantes generacions, aquells esclaus van formar una base de poder; i entre el 1250 i el 1517 va governar Egipte una casta d'esclaus sencera, els mamelucs (mot que en àrab vol dir 'esclau').

Un camí per aconseguir el poder

Els seus successors, els turcs otomans, van perfeccionar el sistema. Després de conquerir el sud-est d'Europa a la darrera del segle XIV, van imposar el *devshirme* o tribut, i van esclavitzar els nens de

les zones rurals pobres, ja que hi havia més pagans que cristians i, per tant, no estaven subjectes a les proteccions que l'islam donava al Poble del Llibre. Lluny de resistir-s'hi, molts pares donaven de bon grat els seus fills a l'elit d'esclaus blancs que governava l'imperi.

Amb aquest sistema, els nois esclavitzats escalaven els rangs de l'exèrcit i del servei civil. Les noies entraven a l'harem com a concubines per donar a llum sultans. Tots aspiraven a aconseguir –i sovint ho aconseguien– poder i riquesa. A diferència del sistema feudal de l'Europa cristiana, aquest era meritocràtic i va generar un patrimoni genètic divers. Mehmet II, potser el més important dels sultans otomans, que va governar durant el segle XV, tenia la pell clara de la seua mare, una esclava dels confins nord-occidentals de l'imperi.

Tot això va acabar-se a causa de l'abolició de l'esclavatge a Occident. Després d'eliminar el comerç transatlàntic d'esclaus al segle XIX, els abolicionistes occidentals es van dirigir al món islàmic, i al cap d'unes quantes dècades havien tomat un sistema que havia administrat no tan sols l'imperi Otomà, sinó també l'imperi Xerifià del Marroc, el sultanat d'Oman (amb les seues colònies a la costa, zona de llengua suahili) i el califat de Sokoto, a l'Àfrica occidental.

Incitats per Occident, els rebels serbis i grecs van posar fi al *devshirme*. Espanyat per les ambicions franceses, el muftí de Tunis va atreure els britànics tancant els mercats d'esclaus el 1846. Uns quants anys més tard, el sultà d'Istanbul va fer el mateix. Alguns van intentar resistir-s'hi, entre ells el sultà del Marroc i els co-

El Temps

Nova maqueta

Nous opinants

Nou format

Nou Temps

Ja al teu quiosc

Per fer-te
subscriber entra a
www.eltamps.cat
escriu-nos a
[subscripcions@
eltamps.cat](mailto:subscripcions@eltamps.cat)
o telefona al
902131025.

Us atndrem de
9.00 a 14.00 hores

En aquesta imatge, els nens vestits de vermell són fills de cristians lliurats al sultà per ser educats en la doctrina de l'islam. Una pràctica del Govern otomà coneguda com a *devshirme*.

→ mercians de cotó d'Egipte, que havien importat esclaus africans per cobrir la manca de mà d'obra de resultes dels estralls de la guerra civil dels Estats Units. Però la pressió colonial va ser imparable. En temps del cònsol general britànic Evelyn Baring, comte de Cromer, l'assemblea legislativa egípcia va abolir submisament l'esclavitud al final del segle XIX. El cens otomà del 1906 encara llistava 194 eunucs i 500 dones a l'harem imperial, però dos anys més tard ja no hi apareixen.

Fa gairebé un segle, doncs, que al Pròxim Orient, si més no sobre el paper, no hi ha esclaus. "Els éssers humans neixen lliures, i ningú no té dret a esclavitzar-los, humiliar-los, oprimir-los o explotar-los", proclama la Declaració del Caire sobre els Drets Humans a l'islam del 1990. Els primers grups gihadistes van seguir la tendència: es presentaven com a moviment d'alliberament i, per tant, rebutjaven l'esclavitud.

Però si bé l'esclavitud en si mateixa és condemnada, els analistes assenyalen la persistència de la servitud. Segons el Global Slavery Index (GSI) –calculat

per una ONG australiana que col·labora amb la Universitat de Hull– de catorze estats en els quals més de l'1% de la població pateix esclavitud, més de la meitat són musulmans. Els principals culpables d'aquesta situació van des del país més pobre de la regió, Mauritània, fins al que disposa de més riquesa per càpita, Qatar.

Els criteris i les dades en què es basa el GSI han estat criticats, però l'evidència demostra que els resultats tenen sentit. Molts estats àrabs van tardar més a criminalitzar l'esclavitud que a prohibir-la. Mauritània, principal país esclavitzador, no ho va fer fins al 2007. Allà on hi ha prohibicions rarament s'apliquen. L'any abans que Qatar abolís l'esclavitud, el 1952, l'emir va emportar-se els seus esclaus a la coronació de la reina Elisabet II. Les inspeccions del Govern i els processos judicials no són freqüents. "Els caps de seguretat, els jutges i els advocats pertanyen tots a la classe que històricament era propietària dels esclaus", diu Sarah Mathewson, de l'organització Anti-Slavery International, amb seu a Londres. "Ells són part del problema".

No hi ha cap pràctica laboral que ha rebut més crítiques a escala internacional que el sistema kafala, que lliga els treballadors immigrants amb els seus patrons. Això no és un esclavatge com el que imposa EI; els immigrants vénen voluntàriament, atrets per la gran diferència de riquesa entre els seus països i el Golf. Però el sistema "facilita l'esclavitud", diu Nicholas McGeehan, que informa per a Human Rights Watch de les condicions dels camps del desert on viu la majoria d'aquests treballadors. Els 2,4 milions de treballadors domèstics que hi ha al Golf són encara més vulnerables. La majoria no té ni la menor protecció que ofereixen les lleis laborals. Allotjats, i en alguns casos retinguts, a casa del seu patró, són presa de l'exploació sexual.

Ferro roent

També en aquest cas els treballadors han arribat voluntàriament, però hi continua havent ecos alarmants. Es pot sentir molts ciutadans del Golf referir-se als seus treballadors domèstics com a *malikat* ('esclaus'). D'ençà que diversos governs asiàtics, preocupats pel benestar dels seus ciutadans, han suspès o prohibit a les dones del seu país que vagin a fer de treballadores domèstiques al Golf, les agències de contractació es dirigeixen a zones d'Àfrica, com Uganda, que antigament ja havia exportat esclaves. Alguns treballadors domèstics són maltractats amb ferros roents: fet que recorda, diu McGeehan, el temps en què els esclaus eren marcats amb ferros. En altres llocs de la regió, el fracàs de la llei i l'ordre generen un bon terreny perquè tornin les antigues pràctiques. Els camps de refugiats sirians de Jordània ofereixen una bona quantitat de noies tant per als prostíbuls de la capital com per a les pàgines web destinades a homes del Golf, que ofereixen matrimonis a curt termini per unes taxes de gestió d'entre 140 i 270 dòlars. El tràfic ha augmentat als ports mediterranis de Líbia, que sota dominació otomana exportava mà d'obra subsahariana a Europa. Molt abans que Boko

Una nena yazidita demana ajuda per als nens i les dones del seu poble davant de la seu de les Nacions Unides a Erbil, al nord de l'Iraq.

Haram segrestara nenes, Anti-Slavery International havia advertit que hi havia homes de negocis nigerians compraven “cinquenes dones” –concubines addicionals a les quatre dones permeses per l'islam– del país veí, el Níger.

Els països del Golf insisteixen que estan abordant el problema. Al juny el parlament de Kuwait va concedir drets laborals als treballadors domèstics: és el primer Estat del Golf que ho fa. També és l'únic país del Golf que ha obert un refugi per a dones immigrants. Qatar, amb por que les acusacions d'abusos puguin afectar la celebració de la Copa del Món del 2022, ha promès millorar l'allotjament per als immigrants. I aquest any el Govern de Mauritània ha ordenat a predicadors que a la pregària del divendres anunciïn una fàtua en nom dels clergues més importants del país que declari que “l'esclavitud no té cap fonament legal en la llei de la xaria”. Els analistes temen, però, que només siguin paraules. I l'emir de Kuwait encara ha de ratificar la nova llei de drets laborals.

Més que aturar els abusos, els dirigents del Golf s'estimen més girar-se contra els qui els critiquen acusant-los d'islamofòbia, tal com feien els seus predecessors. Durant molt de temps Oman i l'Aràbia Saudita han prohibit l'entrada a organitzacions de drets humans occidentals que investiguen el tracte respecte als immigrants. Ara els Emirats Àrabs Units i Qatar, sota pressió després d'una onada d'accidents de treballadors que construïen instal·lacions per a la Copa del Món del 2022, tampoc no els deixen entrar al país.

Les protestes internes encara són més arriscades. Durant els dos últims anys, centenars d'immigrants que treballen en la construcció dels museus Louvre i Guggenheim d'Abu Dhabi han estat detinguts, apallissats i deportats, segons denuncia Human Rights Watch, després de vagues per impagament de salaris. Aminetou Mint Moctar, un àrab maurità poc corrent que forma part de la junta de SOS Esclaves, una associació local que lluita pels drets dels haratin,

els descendents dels esclaus negres, ha rebut amenaces de mort.

És excessiu esperar que els clergues islàmics que denuncien l'esclavitud també condemnin altres situacions de treball forçat i abusi? Els activistes i els immigrants del Golf en dubten. Estranyament, fins i tot les mateixes ambaixades dels països d'origen dels immigrants no diuen res perquè no volen crítiques que reduïxin el flux vital de remeses. Quan Narendra Modi, primer ministre indi, va visitar els Emirats Àrabs Units fa

dues setmanes, els seus conciutadans que viuen en aquell país es van queixar que els drets dels immigrants fossin l'últim punt de la seua llista de qüestions per tractar. Els governs occidentals, en general, tenen altres prioritats. Una és simplement derrotar Estat Islàmic, organització que fomenta una reintroducció extrema de l'esclavitud, que es deu, si més no en part, a la tolerància persistent i generalitzada de la regió a la servitud. •

Traducció d'Arnau Figueras